

FRIENDSHIP SOURCES

By Rabbi Dr. Nachum Amsel

These sources are from the book, "The Encyclopedia of Jewish Values" published by Urim, or the upcoming books, "The Encyclopedia of Jewish Values: Man to Man" or "The Encyclopedia of Jewish Values: Man to G-d" to be published in the future.

(1) אבות א:ו

יהושע בן פרחיה ונתאי הארבלי קבלו מהם. יהושע בן פרחיה אומר, עשה לך רב, וקנה לך חבר, והוי דן את כל האדם לכף זכות.

(2) רמב"ם, פירוש המשניות אבות א:ו

וקנה לך חבר - זכר אותו בלשון קנייה, ולא אמר עשה לך חבר או התחבר לאחרים, הכוונה בזה שצריך לאדם שיקנה אוהב לעצמו שיתקנו בו מעשיו וכל עניניו כמו שאמרו (תענית כג.) או חברותא או מיתותא. ואם לא ימצאהו צריך להשתדל בו בכל לבו ואפילו אם יצטרך שימשכו לאהבתו עד שישוב אוהב ולא יסור מהמשך תמיד אחר רצונו עד שתתחזק אהבתו, כמו שיאמרו בעלי המוסר כשתאהב לא תאהב על מדותיך ואמנם תאהב על מדת אהוביך, וכשיכוין כל אחד משני האהובים אל זאת הצואה יהיה כוונת כל אחד משניהם להפיק רצון חברו ויהיה כוונת שניהם יחד דבר אחד בלא ספק.

(3) משנה אבות ב:י'

רבי אליעזר אומר יהי כבוד חברך חביב עליך כשלך.

(4) משנה אבות ד:יב

רבי אלעזר בן שמוע אומר יהי כבוד תלמידך חביב עליך כשלך. וכבוד חברך כמורא רבך.

(5) שולחן ערוך, אורח חיים רכה:א

הרואה את חברו לאחר שלשים יום אומר שהחיינו ואחר י"ב חדש מברך מחיה המתים והוא שחביב עליו הרבה ושמה בראייתו:

(6) שמות כא:לה

יְכִי יִגַּף שׁוֹר אִישׁ אֶת שׁוֹר רַעְהוּ וְיִמְכְרוּ אֶת הַשׁוֹר הַחֵי וְיִחְצוּ אֶת פְּסָפוֹ וְגַם אֶת הַמֵּת יִחְצוּן:

(7) פירוש אבן עזרא על שמות כא:לה

וכי יגוף - אמר בן זוטא כי רעהו תואר לשור ולא ראה כי שור איש סמך הוא. וכן הוא שור רעהו ואין לשור ריע רק בן זוטא לבדו וזה השור שהוא תם ישלם בעליו חצי נזק:

(8) רמב"ם, פירוש המשניות אבות א:ו

ומה טוב מאמר אריסטוטלוס האהוב אחד הוא והאהובים ג' מינים. אוהב תועלת, אוהב מנוחה, ואוהב מעלה,

(9) רמב"ם, פירוש המשניות אבות א:ו

...אמנם אוהב תועלת כאהבת שני השותפים ואהבת המלך ומחנהו.

(10) הרב יוסף דב סולוביצ'יק, שנה בשנה תשמ"ב, דף תיא

חבר של הרב קלעוואן הנני ודעי לכם יש לי כבוד רב כלפני הרמב"ם בפרקי אבות אומר שהאהבה מורכבת מג' היבטים: (א) חבר לעזרה (ב) חבר לדאגה (ג) חבר לדעה. -- החבר מוכן לסייע לך בשעת צרה.

(11) בראשית כב:ב ופירוש של הרב שמשון רפאל הירש

וַיֹּאמֶר קַח נָא אֶת בְּנִדְךָ אֶת יְחִידְךָ אֲשֶׁר אֶהְבֶּתְךָ אֶת יִצְחָק וְלֵךְ לְךָ אֶל אֶרֶץ הַמִּצְרָיִם וְהַעֲלֵהוּ שָׁם לַעֲלֹה עַל אִמְדַּת הַקְּרִיָּים אֲשֶׁר אָמַר אֱלֹהִים:

הב give, with the prefixed א, hence, equally giving oneself up, devoting oneself to the other, and seeking to bring the other as near as possible, accordingly, to strive for the most intimate connection with somebody.

12) אבות ה: טז

כל אהבה שהיא תלויה בדבר, בטל דבר, בטלה אהבה. ושאינה תלויה בדבר, אינה בטלה לעולם.

13) רמב"ם, פירוש המשניות אבות א:ו

... ואמנם אוהב בטחון הוא שיהיה לאדם אוהב תבטח נפשו בו לא ישמר ממנו לא במעשה ולא בדיבור ויודיעהו כל עניינו הטוב מהם והמגונה מבלתי שירא ממנו שישגיחהו בכל זה חסרון לא אצלו ולא זולתו כי כשיגיע לאדם בטחון באיש זה השיעור ימצא מנוחה גדולה בדבריו ובאהבתו הרבה.

14) הרב יוסף דב סולוביצ'יק, שנה בשנה תשמ"ב, דף תיא

....חבר לדאגה -- שאתה מוכן לשוחח עם החבר והוא עמך -- מהרהורי נפשו, מההתלבטויות האישיות שלו ומענייניו לאמיתו של דבר: אני מסרתי להרב קלעוואן מפנימיותי וכן הוא עמי. לא פעם דיברנו לא רק על ה"הסתדרות" כ"א על העניינים שלנו -- כי אין אדם שאין לו איזה עול עליו, שאין לו דאגה זו או אחרת.

15) בראשית לח: א, כ-כב

וַיְהִי בַעֲתָהּ הַהוּא וַיֵּרֶד יְהוּדָה מֵאֵת אָחִיו וַיֵּט עַד-אִישׁ עֲדֻלְמִי וַשְּׁמוֹ חִירָה: ...
וַיִּשְׁלַח יְהוּדָה אֶת-גְּדֵי הָעִזִּים בְּיַד רַעְהוּ הַעֲדֻלְמִי לְקַחַת הָעֶרְבוֹן מִיַּד הָאִשָּׁה וְלֹא מִצָּאָהּ: וַיִּשְׁאַל אֶת-אֲנָשֵׁי מְקוֹמָהּ לֵאמֹר אֵיךְ הִקְדַּשְׁתָּהּ הוּא בְּעֵינַיִם עַל-הַדָּרָךְ וַיֹּאמְרוּ לֹא-הִיְתָה בָּזָה קִדְשָׁהּ: וַיָּשֶׁב אֶל-יְהוּדָה וַיֹּאמֶר לֹא מִצָּאֲתֶיךָ וְגַם אֲנָשֵׁי הַמְּקוֹם אָמְרוּ לֹא-הִיְתָה בָּזָה קִדְשָׁהּ:

16) זכריה ח: טז

אֲלֶה הַדְּבָרִים אֲשֶׁר תַּעֲשׂוּ דְבָרוֹ אֶמֶת אִישׁ אֶת-רַעְיָהוּ אֶמֶת וּמִשְׁפַּט שְׁלוֹם שְׁפֹטוֹ בְּשַׁעְרֵיכֶם:

17) ברכה שישית, שבע ברכות של חתונה

שְׁמִיחַ תִּשְׁמַח רַעִים הָאֲהוּבִים. כְּשִׂמְחָךְ יִצְרֶיךָ בְּגוֹן עֵדוֹן מְקֻדָּם. בְּרוּךְ אַתָּה ד' מְשֻׁמֵּחַ הַחַתָּן וְכֻלָּה:

18) רמב"ם, פירוש המשניות אבות א:ו

...ואמנם אוהב מנוחה הוא ב' מינים אוהב הנאה ואוהב בטחון, אמנם אוהב הנאה כאהבת הזכרים לנקבות וכיוצא בהם.

19) רמב"ם, פירוש המשניות אבות א:ו

ואוהב מעלה הוא שיהיה תאות שניהם וכוונתם לדבר אחד והוא הטוב, וירצה כל אחד להעזר בחבירו בהגיע הטוב ההוא לשניהם יחד, וזה האוהב אשר צוה לקנותו והוא כאהבת הרב לתלמיד והתלמיד לרב.

20) הרב יוסף דב סולוביצ'יק, שנה בשנה תשמ"ב, דף תיא

...ובנוגע לדבר השלישי -- חבר לדעה -- שיהא משותף עמך במאמץ אחד להשיג אותה המטרה, אותה המהות, וחזון זהה -- אנו אחים לדעה -- אנו צועדים יחדיו, אנו נעים יחדיו -- למען אותו יעד. וההשקפה שלנו ביהדות -- היא אחת.

21) מכות י'.

והיינו דאמר רבי: הרבה תורה למדתי מרבתי ומחבירי יותר מהם...
אשת חבר משאלת לאשת עם הארץ, נפה וכברה, ובוררת וטוחנת ומרקדת עמה, אבל משתטיל המים, לא תגע עמה, לפי שאין מחזיקין ידי עוברי עברה.

22) משנה גיטין ה: ט

אשת חבר משאלת לאשת עם הארץ, נפה וכברה, ובוררת וטוחנת ומרקדת עמה, אבל משתטיל המים, לא תגע עמה, לפי שאין מחזיקין ידי עוברי עברה.

23) תענית כג.

...חלש דעתיה בעי רחמי ומית אמר רבא היינו דאמרי אינשי או חברותא או מיתותא.

24) שולחן ערוך, יורה דעה רמב: ד

...תלמיד חבר דהיינו שנתגדל בתורה ונעשה חבר לרבו, דהיינו שהוא קרוב להיות גדול כרבו.

25) משנה אבות ד: ג

הלומד מחברו פרק אחד. או הלכה אחת. או פסוק אחד. או דבור אחד. או אפילו אות אחת. על אחת כמה וכמה שצריך לנהג בו כבוד.

26) משנה אבות א: ו

יהושע בן פרחיה אומר עשה לך רב. וקנה לך חבר.

27) מדרש, ספרי נצבים ב

ויאמר ה' אל משה קח לך את יהושע בן נון. גברתן כמוד: קח לי אין לך אלא לקיחה לפי שאין חבר נקנה אלא בקשי קשיין. מכאן אמרו (אדר"נ פ"ח) יקנה אדם חבר לעצמו להיות קונה קורא עמו ושונה עמו ואוכל עמו ושותה עמו וגולה לו סתריו.

28) משנה אבות ה: טז

כל אהבה שהיא תלויה בדבר. בטל דבר. בטלה אהבה. ושאינה תלויה בדבר. אינה בטלה לעולם. איזו היא אהבה התלויה בדבר. זו אהבת אמנון ותמר. ושאינה תלויה בדבר. זו אהבת דויד ויהונתן:

29) מדרש, בראשית רבה נד: ג

כל אהבה שאין עמה תוכחה אינה אהבה.

30) פסחים קיג:

שלשה שונאין זה את זה אלו הן הכלבים והתרנגולין והחברין.

31) יבמות יד:

תא שמע אף על פי שנחלקו בית שמאי ואומרים ובית הלל...לא נמנעו בית שמאי ואומרים מלישא נשים מבית הלל ולא בית הלל מבית שמאי ללמדך שחיבה וריעות נוהגים זה בזה לקיים מה שנאמר האמת והשלום אהבו.

32) הרב יצחק הוטנר, רשימת לב, אדר תשל"ד

"ואהבת לרעך כמוך" הרי באהבה לשון ריעות. ... ועומק הדברים הוא בבנין לשה"ק שאות העי' תוכן מובנה מלשון שבירה. לדוכמה "רע ירוע כי ערב זר" (משלי יא: טו) וכן לשון "תרועה" וכן "וירעו אותנו המצרים ויענונו" (כי תבוא כו: י"י) פ"י ששברו אותנו.

33) משלי יב: כה

דְּאָגָה בְּלֵב-אִישׁ לְשִׁחָה וְדָבָר טוֹב לְשִׁמְחָה:

34) יומא עה.

(משלי יב) דאגה בלב איש ישחנה רבי אמי ורבי אסי, חד אמר: ישחנה מדעתו, וחד אמר: ישיחנה לאחרים.

35) פירוש רש"י על יומא עה.
ישיחנה לאחרים - שמא ישיאוהו עצה.

36) אבות ב:ט
אמר להם, צאו וראו איזוהי דרך ישרה שידבק בה האדם. רבי אליעזר אומר, עין טובה. רבי יהושע אומר, חבר טוב. רבי יוסי אומר, שכן טוב....

37) שולחן ערוך, אורח חיים רכה:א
הרואה את חברו לאחר שלשים יום אומר שהחינו ואחר י"ב חדש מברך מחיה המתים והוא שחביב עליו הרבה ושמח בראייתו:

38) בראשית ב:יח
ויאמר ד' אלקים לא-טוב היות האדם לבדו אעשה-לו עזר כנגדו:

39) קהלת ד:ט-יב
טובים השנים מן-האחד אשר יש-להם שכר טוב בעמלם: כי אם-יפלו האחד יקים את-חברו ואילו האחד שיפול ואין שני להקימו: גם אם-ישכבו שנים וחס להם ולאחד איך יחס: ואם-יתקפו האחד השנים יעמדו נגדו והחוט המשלש לא במהרה ינתק: